

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Västerbottens län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Västerbottens län	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Västerbottens län	6
<i>Näringslivet i Västerbottens län</i>	7
Småföretagsbarometern – Västerbottens län	10
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	13
<i>Omsättning</i>	14
<i>Konjunkturindikatorn</i>	15
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	18
Expansionsutsikter och hinder för expansion	20
<i>Konjunkturrisiker</i>	22
<i>Politiska risker</i>	22
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	23

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Västerbottens län

- **Småföretagskonjunkturen** i Västerbotten har förbättrats avsevärt under det gångna året. Konjunkturindikatorn har ökat från 62 till 103 på ett års tid, och hamnar därmed klart över riksgenomsnittet som har ett nettotal på 80. Under det kommande året räknar dock både tjänste- och industrisektorn med en något lägre tillväxttakt.
- **Sysselsättningstillväxten** har ökat i Västerbotten sedan 2013, men under senaste året ökade den rejält då nettotalet steg från 9 till 14. Totalt sett säger nästan var fjärde företag i länet (24 procent) att man har ökat sin personalstyrka och endast 12 procent svarar att de minskat antalet anställda. Det är framför allt industrisektorn som stått för den positiva utvecklingen och de tror också på en fortsatt sysselsättningstillväxt under de kommande 12 månaderna. Tjänstesektorn har däremot lägre förväntningar på sysselsättningstillväxten vilket leder till att företagen i Västerbotten förväntar sig en lägre sysselsättningstillväxt ett år framåt än riket som helhet.
- **Tillväxttakten för orderingången** i Västerbottens län har utvecklats mycket bra sedan 2015 års mätning, den ligger på nettotal 40, vilket är högre än riskgenomsnittet där nettotalet är 33. Från att ha haft en sämre utveckling av orderingången än riket under 2013/14, ligger länet nu alltså över riksgenomsnittet.
- **Omsättningstillväxten** i Västerbottens län har ökat dramatiskt sedan 2015 års mätning. Nettotalet 51 är avsevärt högre än för landet i genomsnitt (nettotal 33). Förväntningarna inför kommande år är dock pessimistiska, till skillnad från rikssnittet, där företagen tror på en positiv omsättningsutveckling.
- **Tillväxten av lönsamheten** i företagen i Västerbottens län har avtagit under det senaste året. Inom industrisektorn är nettotalet för lönsamhet oförändrat sett till fjolårets mätning (25), medan tjänsteföretagen har gått från 37 till 27. Totalt sett i länet är det 40 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet, motsvarande siffra 2015 var 47 procent.
- Trots att utvecklingen i Västerbottens län varit mycket god under det senaste året så är länets småföretag mindre optimistiska om expansionsutsikterna framöver. Av företagen i Västerbottens län upplever 60 procent att de har **goda utsikter att expandera** på sikt, vilket är betydligt under riksgenomsnittet och den lägsta andelen i hela landet.
- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Västerbottens län är svårigheterna med att finna lämplig arbetskraft. Hela 33 procent av företagen uppger detta som det största hindret för expansion. Problemet tycks ha förvärrats betydligt under det gångna året då det endast var 15 procent av företagen som uppger det som det största tillväxthindret 2015. Tuff konkurrens upplevs också som ett betydande tillväxthinder för många företag i Västerbotten.

- Den svaga inhemska konjunkturen är den största **konjunkturrisken** enligt 42 procent av företagen i länet. Den internationella konjunkturen samt ökade energi- och råvarupriser upplevs som mer betydande risker i Västerbotten än i riket generellt.
- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 38 procent av Västerbottens alla företag. 19 procent av företagen ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Västerbottens län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltjämt låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt

² SCB, AKU juli 2016

brottas flera tillväxteknologier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Västerbottens län

Traditionellt och på grund av naturtillgången är träindustrin med relaterade verksamheter en stor del av näringslivet i Västerbotten. Även de s.k. gröna näringarna växer liksom serviceverksamheter inom turism, och handel. Den offentliga sektorn är fortfarande en mycket betydande arbetsgivare i länet. Näringslivet i Västerbottens län präglas trots det av en relativt stark företagarkultur.

Den lokala näringslivspolitikerna genom bl.a. Länsstyrelsen arbetar för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen och uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Detta förutsätter en god infrastruktur liksom ett brett samarbete med näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

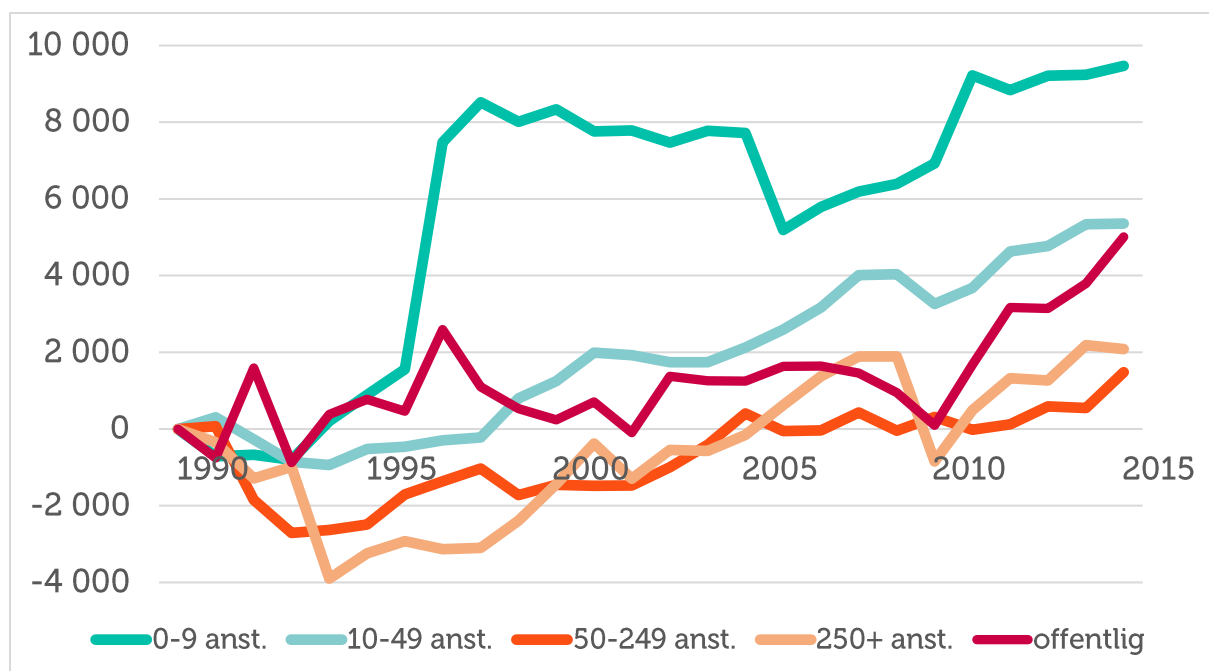

***Marie Johansson,
Kontorschef Swedbank Umeå***

Det råder en god tillväxt i regionen men brist på kompetent arbetskraft skapar rejäla utmaningar för våra företag att växa. Detta gäller framförallt inom högteknologiska branscher som IT, maskinförare inom entreprenadbranschen och kockar inom restaurangbranschen.

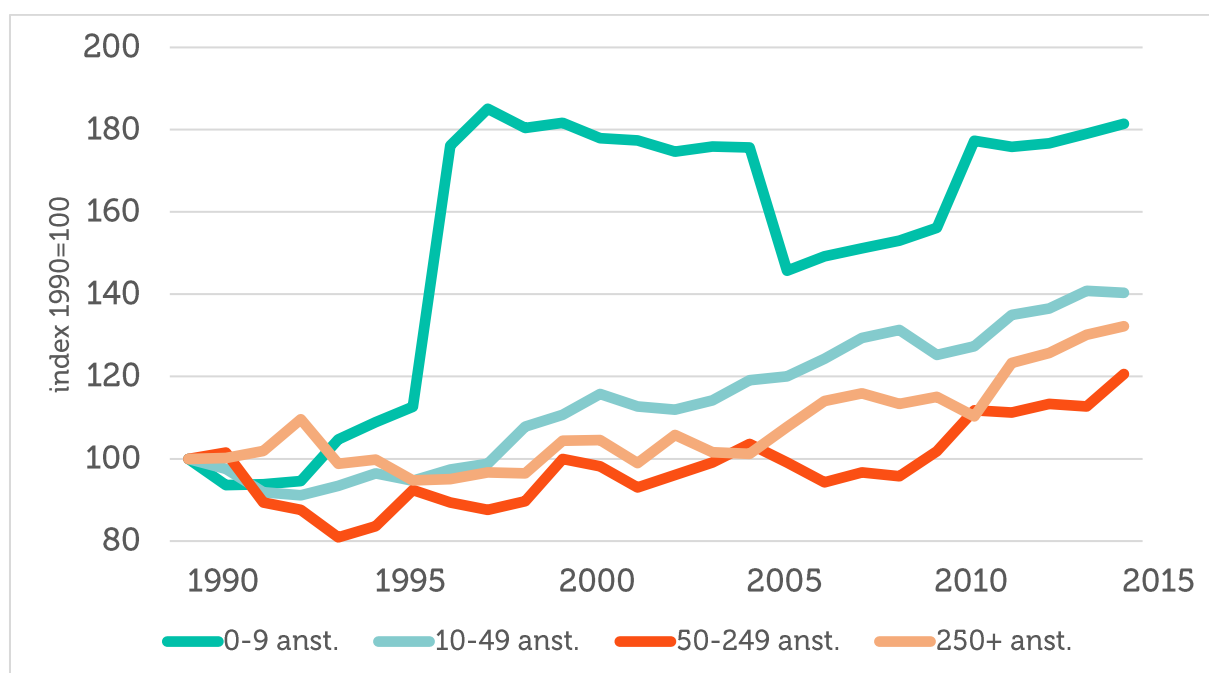
Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Västerbottens län. Även om antalet sysselsatta i den offentliga sektorn relativt sett har vuxit betydligt mer än i övriga län under det senaste året.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Västerbotten län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Västerbotten län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

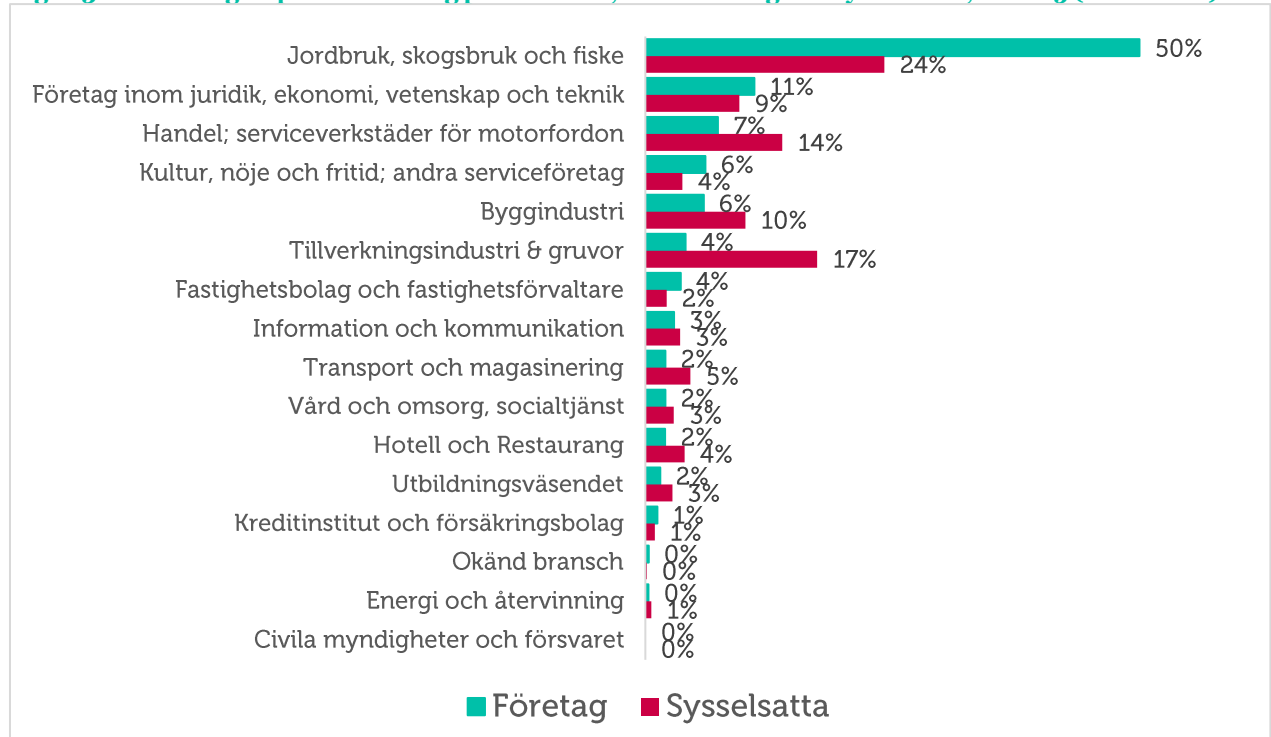
I Västerbottens län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företagen inom skogsindustrin, men även handel- och servicesektorn liksom givetvis i tillverkningsindustrin

³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

är viktiga för sysselsättningen (Figur 3). Även byggsektorn är en viktig sektor för sysselsättningen i Västerbottens län.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

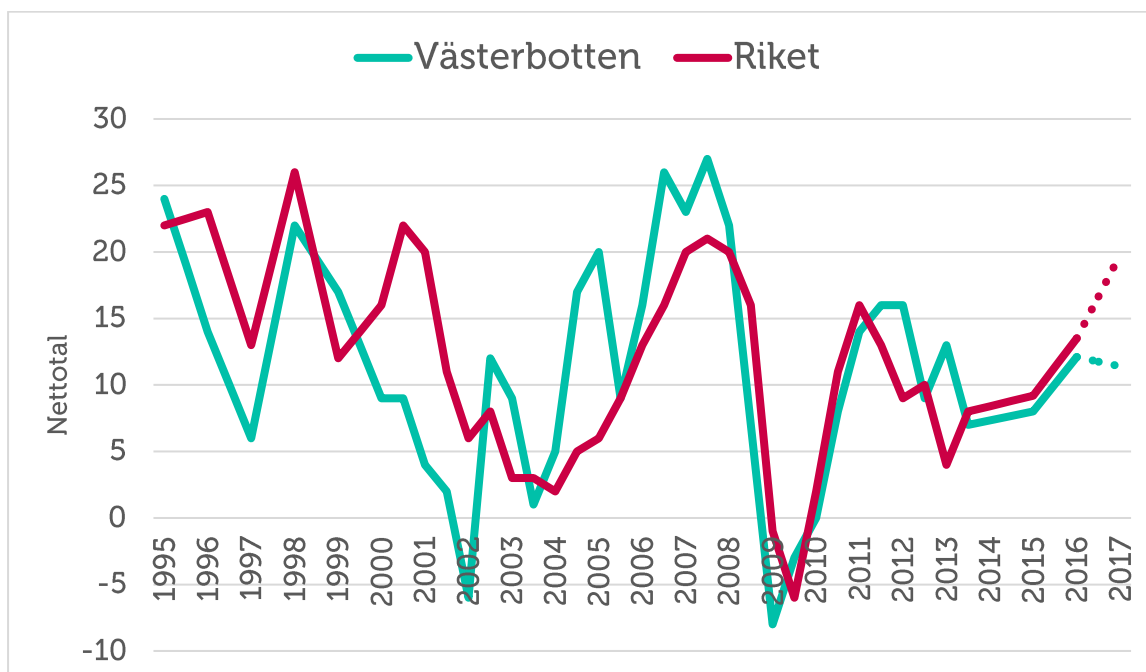
Småföretagsbarometern – Västerbottens län

Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten har ökat i Västerbotten sedan 2013 och under det senaste året ökade den ganska rejält, då nettotalet steg från 9 till 14. Därmed var sysselsättningstillväxten i Västerbotten i linje med riksgenomsnittet. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt netttotal (14) innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag. Totalt säger nästan var fjärde företag i länet (24 procent) att man har ökat sin personalstyrka och endast 12 procent svarar att de minskat antalet anställda (motsvarande siffra för ett år sedan var 16 procent av företagen). Prognosen för de kommande 12 månaderna är dock mer försiktiga och sysselsättningstillväxten förväntas bli jämn eller avta något (se Figur 4).

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Västerbottens län och riket 1995-2016

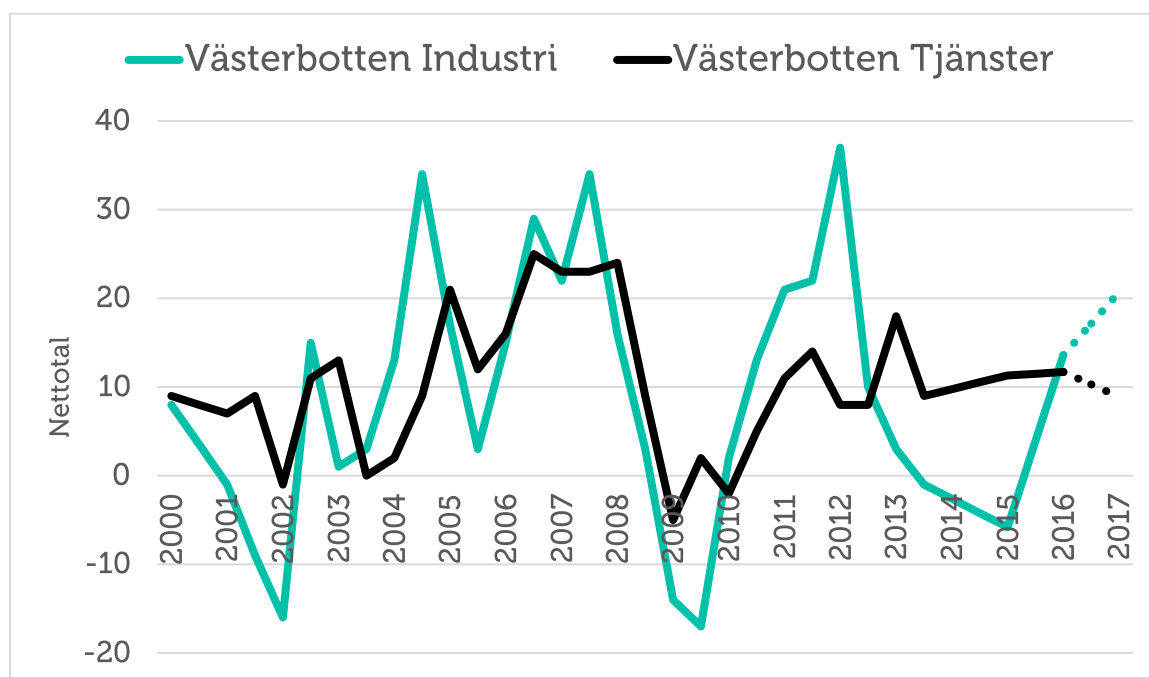

Det är framförallt industrisektorn som stått för den positiva utvecklingen i sysselsättningstillväxten. Industrieföretagen tror också på en fortsatt sysselsättningstillväxt

under de kommande 12 månaderna. En bidragande orsak till den positiva utvecklingen är troligen en fortsatt återhämtning i den inhemska och internationella konjunkturen, med ökad exportefterfrågan som följd.

Inom tjänstesektorn har sysselsättningstillväxten dock inte varit lika positiv. Nettotalet har ökat marginellt från 11 till 12 under de senaste 12 månaderna. Det är något under riksgenomsnittet för sektorn med ett nettotal på 15. Tjänsteföretagen har också lägre förväntningar på sysselsättningstillväxten under de kommande 12 månaderna. Nettotalet förväntas sjunka tillbaka något från 12 till 9 (se Figur 5). Sammantaget fortsätter alltså sysselsättningen att öka i länet och den förväntas fortsätta att öka under det kommande året, om än i något lägre takt. Företagen i Västerbotten förväntar sig en lägre sysselsättningstillväxt 12 månader framåt än vad som är fallet för riket som helhet.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Västerbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

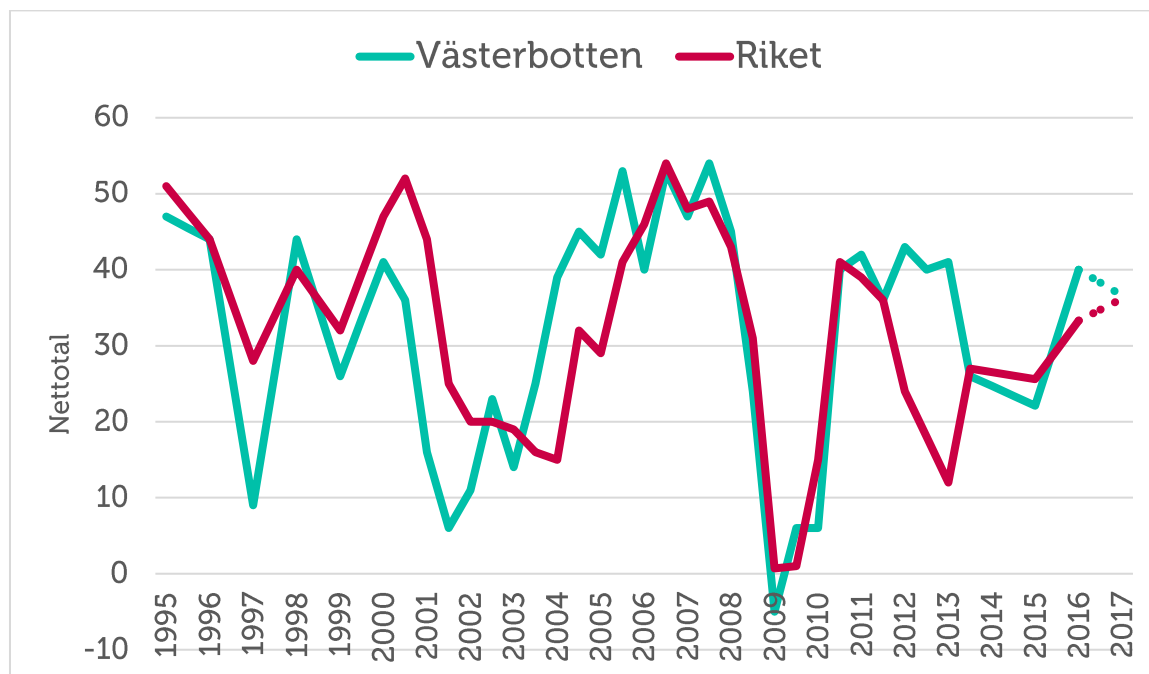
Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har också utvecklats mycket bra sedan 2015 års mätning. Tillväxttakten för orderingången i Västerbottens län med nettotal 40 är högre än riskgenomsnittet där nettotalet är 33. Från att ha haft en sämre utveckling av orderingången än riket under 2013/14, ligger länet nu alltså över riksgenomsnittet. Förbättringen beror på

ökad orderingsgång i både industri- och tjänstesektorn. Sammantaget i länet är det 50 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingsgång, medan 10 procent anger en vikande, vilket alltså ger ett netttotal på 40. Detta kan jämföras med rikssnittet på 33 (se Figur 6).

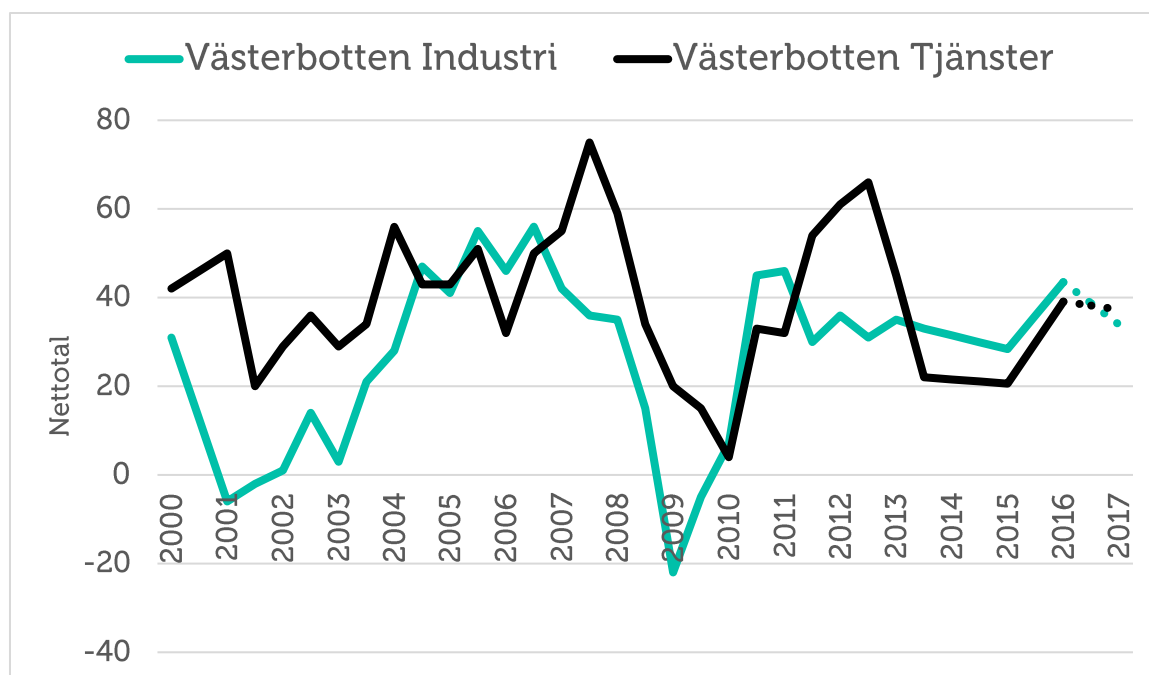
Figur 6 Orderutveckling (netttotal) i Västerbottens län och riket 1995-2016

Ökningen i orderingsgången beror främst på förbättrad orderingsgång inom industrin, som gått från netttotal 22 till 40 under det gångna året. Prognosen framåt visar dock en viss tillbakagång i orderutvecklingen, till ett netttotal på 37 under 2017. I genomsnitt är företagen i landet som helhet mer positiva till utvecklingen av storleken på kommande orderstockar och varulager även om förväntningarna är en lägre tillväxt än under 2015.

Även inom tjänstesektorn har nettotalet för orderingsgången ökat rejält under året, från 21 till 39. Tjänstesektorn förväntar sig, till skillnad från industriföretagen, att orderingsgången kommer att ligga på dagens nivå även under de kommande 12 månaderna (se Figur 7).

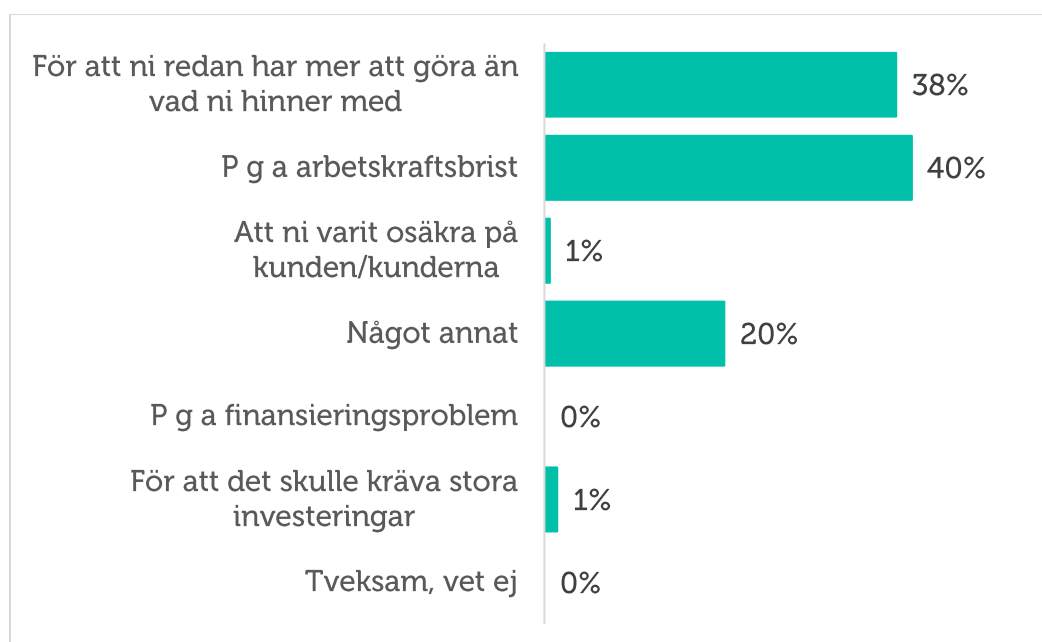
Figur 7 Ordergång (nettotal) i Västerbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

Hela 39 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order, se Figur 8. Den främsta anledningen till att företagen tvingats tacka nej till order är arbetskraftsbrist. Svårigheterna för företagen att hitta lämplig och kompetent arbetskraft är därmed betydande. En nästan lika stor andel av företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med.

Figur 8 Tackat nej till order

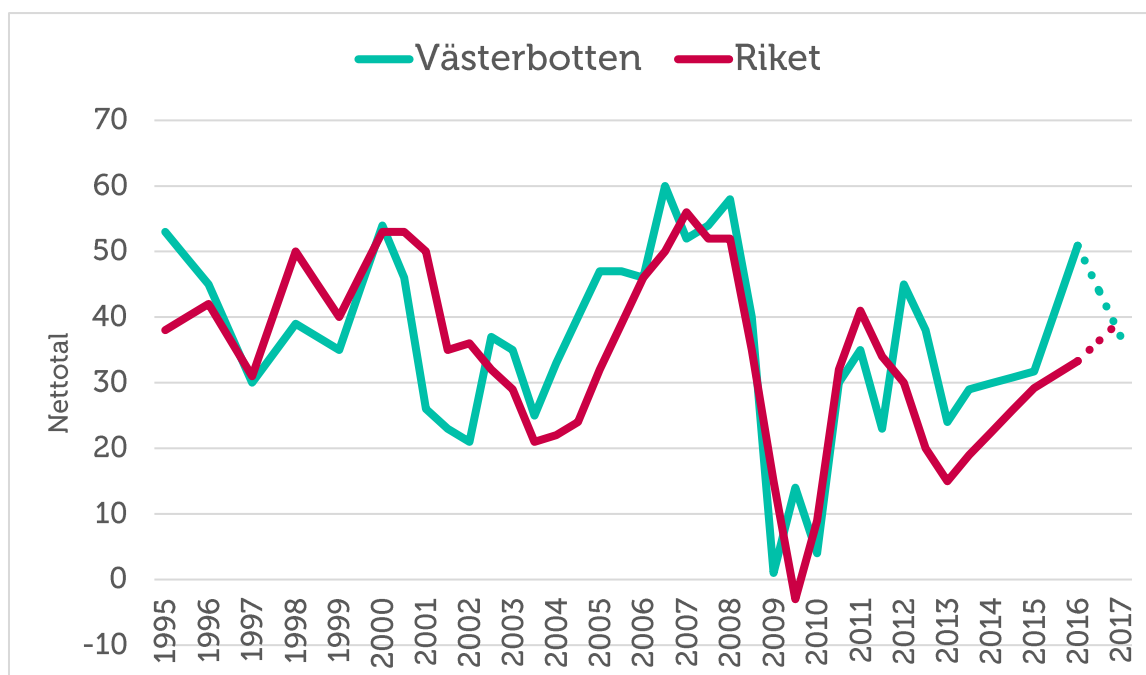

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

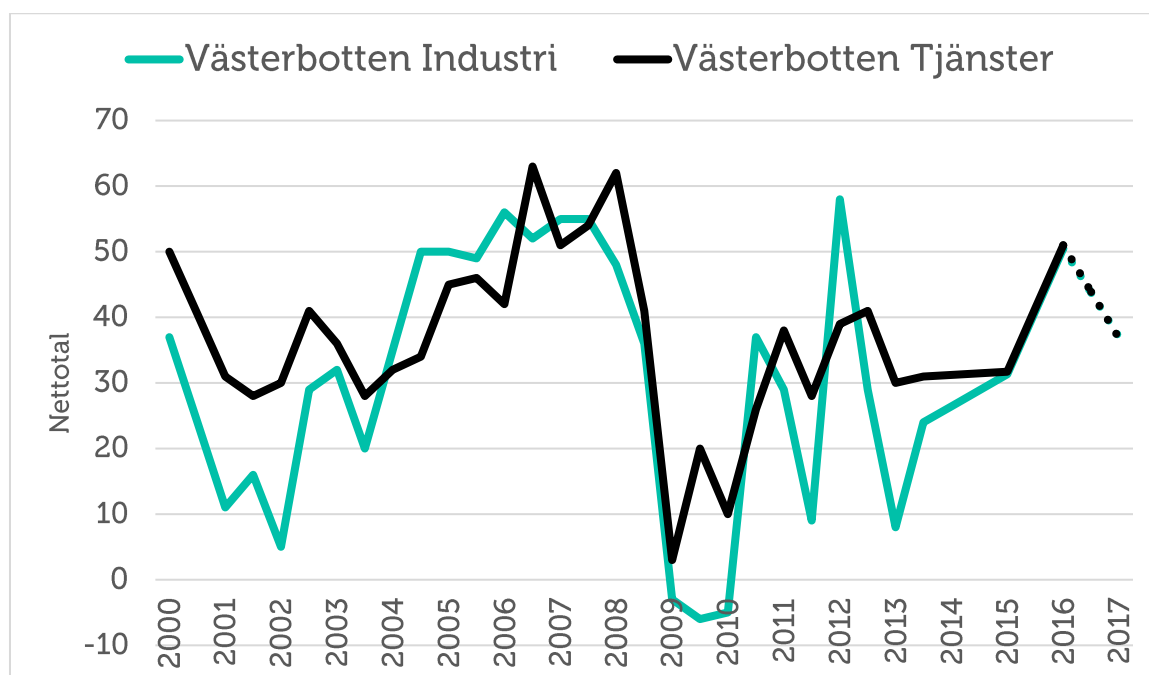
Omsättningstillväxten i Västerbottens län har ökat dramatiskt sedan 2015 års mätning. Det är både industri- och tjänsteföretagen i länet som gör att utvecklingen ser så bra ut. Nettotalet 51 är avsevärt högre än för landet i genomsnitt (netttotal 33). Förväntningarna inför kommande år är dock pessimistiska, till skillnad från rikssnittet, där företagen tror på en positiv omsättningsutveckling. Totalt sett tror företagen i Västerbotten att omsättningstillväxten de kommande 12 månaderna faller från ett nettotal på 51 till 37. Det är lägre än för riket i genomsnitt, där det förväntade nettotalet ligger på 40 (se Figur 9).

Figur 9 Omsättningsutveckling (netttotal) i Västerbottens län och riket 1995-2016

Industrin har upplevt en kraftigt ökad tillväxt i omsättning och går från ett nettotal på 32 till ett nettotal på 51. Industrieföretagen i Västerbottens län har utvecklats i linje med tjänsteföretagen vad det gäller omsättning. De upplevde tidigare en snabbare uppgång i omsättning mellan våren och hösten 2013 än tjänsteföretagen, som under hela 2013/14 hade en i princip oförändrad ordergång. Detta visar också att industrieföretagen är mer känsliga för internationella konjunktursvängningar. Nettotalet för tjänstesektorn i Västerbottens län är över riksgenomsnittet (51 jämfört med 33). Inför det kommande året tror emellertid både industri- och tjänsteföretagen att omsättningen faller tillbaka från dagens nivå (se Figur 10).

Figur 10 Omsättningsutveckling (nettotal) i Västerbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

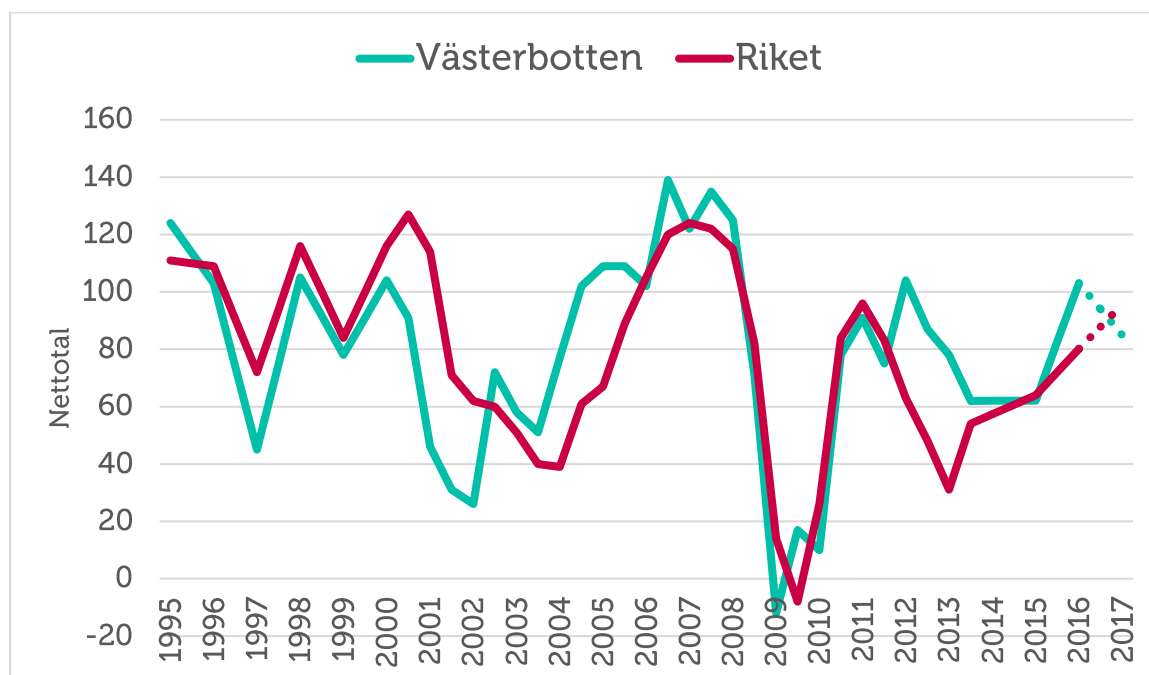
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. Det är tydligt att konjunkturläget förbättrats avsevärt i Västerbotten under det gångna året. Nettotalet för den sammanvägda konjunkturindikatorn har ökat från 62 till 103. Det är en utveckling klart över riksgenomsnittet. I 2015 års mätning var konjunkturindikatorn för länet 62, jämfört med rikets indikator på 64 (se Figur 11).

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Västerbottens län försämrades dramatiskt mellan 2008 och 2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 135, bottnade index våren 2009 med ett värde på -12. Utvecklingen har dock generellt varit i linje med, eller något bättre än, riket som genomsnitt under de senaste åren.

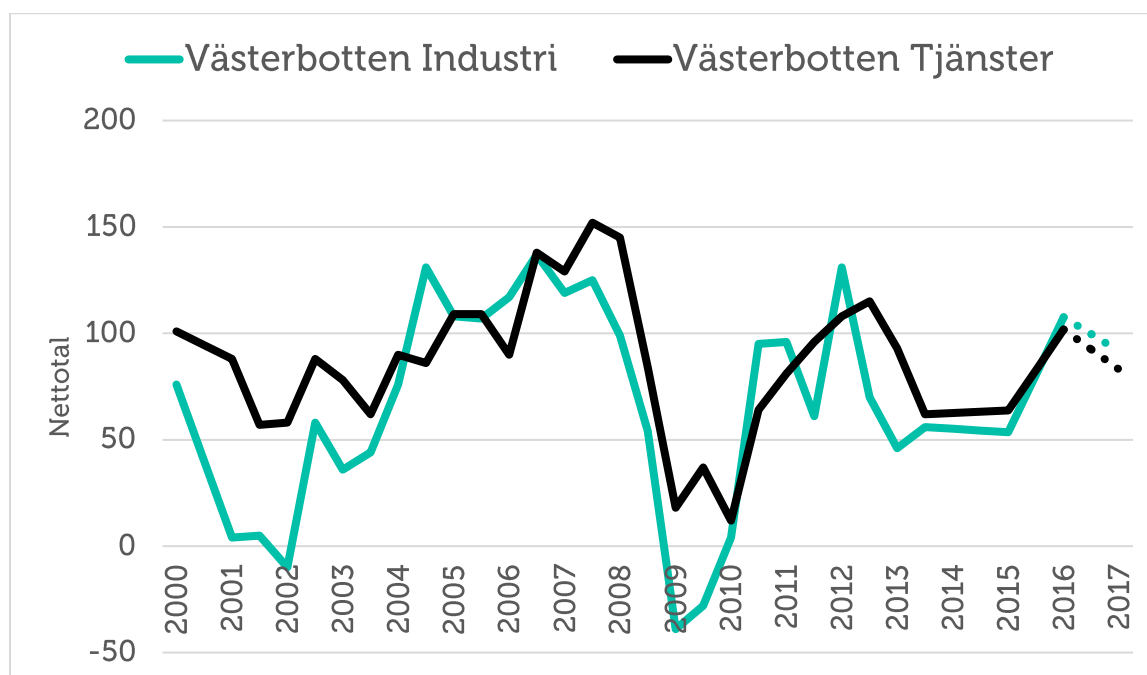
Det är tydligt att återhämtningen fortsätter men troligen med en något lägre tillväxttakt i konjunkturvariablerna. Konjunkturindikatorn spås falla tillbaka något framöver, utvecklingen kan också påverkas av en oväntad eller plötsligt försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld.

Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Västerbottens län och riket 1995-2016

Under det kommande året räknar tjänstesektorn med en något lägre tillväxttakt, indikatorn förväntas sjunka från 102 till 83. Industrin, som i årets mätning ligger på 108, räknar med en något försvagad indikator (92) på ett års sikt, se Figur 12. Ökad politisk och ekonomisk oro i omvärlden är en trolig förklaring till att företagen i Västerbotten har något lägre förväntningar på utvecklingen under det kommande året. Internationell konkurrens till följd av globalisering skapar stora möjligheter men också sårbarhet.

Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (netttotal) i Västerbottens, industri- och tjänstesektor 2000-2016

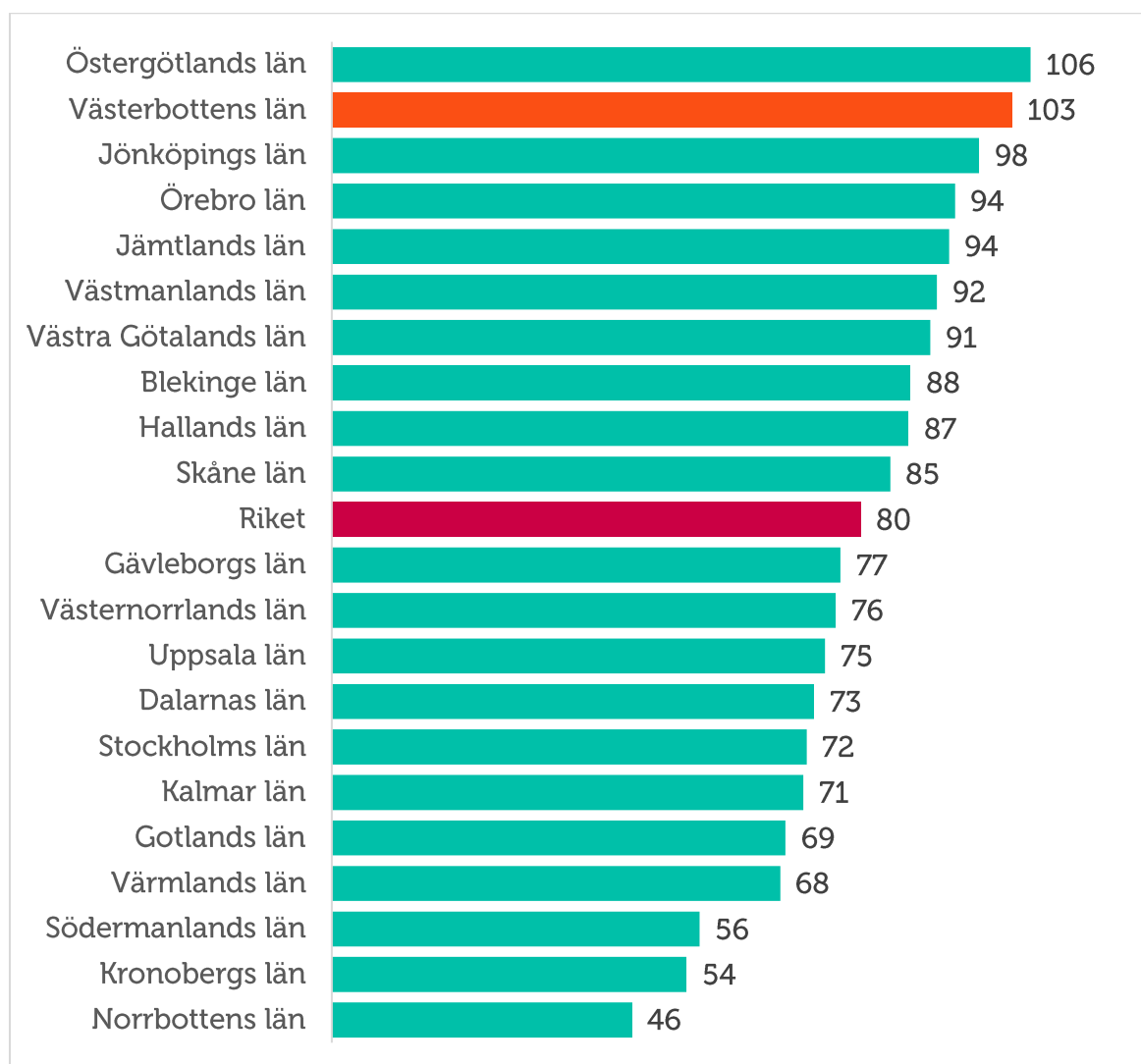
Västerbotten är ett län som utmärker sig i årets undersökning genom en stark konjunkturindikator. Det är en kraftig förbättring från förra året då Västerbotten låg i linje med genomsnittet för länsfördelningen. För att förstå de bakomliggande faktorerna bör de enskilda konjunkturindikatorerna studeras för industri respektive tjänstesektorn. Utmärkande för Västerbotten det gångna året är en hög tillväxt i orderingång och omsättning. En direkt bidragande orsak kan vara den expansiva finanspolitiken och stora utgiftsökningar i den offentliga sektorn. Om tillverkningsindustrin dessutom påverkas av internationell efterfrågan och av låga råvarupriser så är det lättare att förstå varför svängningarna i konjunkturutvecklingen kan upplevas som stora mellan enskilda år.

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Västerbottens län i topp med nettotalet 103, endast efter Östergötlands län och långt över riksgenomsnittets nettotal på 80, se Figur 13. Något lägre förväntningar om utvecklingen framöver indikerar emellertid vikten av att fokusera på hur det lokala företagsklimatet kan utvecklas och förbättras på regional nivå. Det är viktigt med en generell näringspolitik som vilar på stabila och förutsägbara regler liksom att konkurrens sker på lika villkor. På så sätt skapas förutsättningar för fler jobb i växande företag i hela regionen. Entreprenörskap och företagande är två av de viktigaste faktorerna för jobb och tillväxt, inte minst på landsbygden.

Småföretagsbarometerns resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutets undersökning som visar att det är konsumtion och investeringar som drivit tillväxten framåt. Konjunkturinstitutet undersökning visar också liksom Småföretagsbarometern att tjänstesektorn räknar med en avmattning i tillväxten det kommande året.⁵

⁵ Konjunkturbarometern augusti 2016, KONJUNKTURINSTITUTET.

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2016

Torbjörn Halvardsson, Regionchef Företagarna Västerbotten

Företagen i Västerbotten har haft en positiv utveckling det senaste året. Tillväxten har varit bra för både industriföretag och tjänsteföretag.

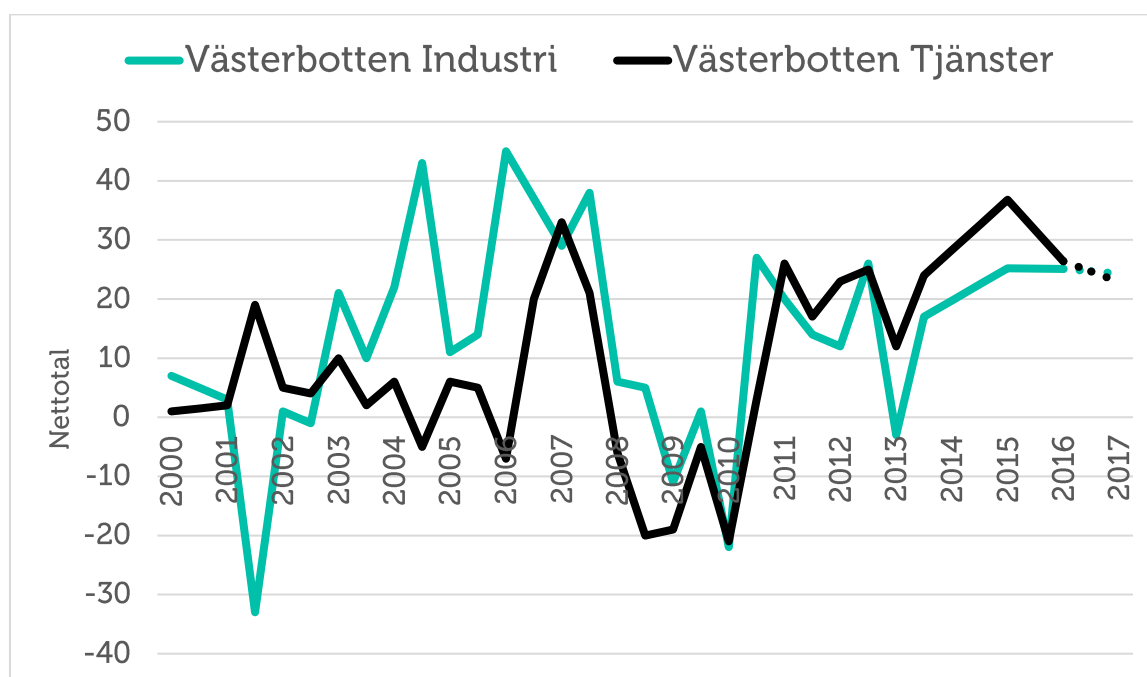
Industriföretagen som hade en sämre tillväxt förra året, visar nu på den kraftigaste tillväxten, inom sysselsättning, order- och omsättningstillväxt. Totalt är tillväxten i Västerbotten bättre än rikssnittet och länet visar på den näst bästa utvecklingen i landet. Trots detta finns det en del utmaningar som företagen möter. Det handlar om det stora tillväxthindret med svårigheterna att finna lämplig arbetskraft. Av de som tackar nej till nya order uppger 40 procent att det är på grund av arbetskraftsbrist. Förväntningarna inför kommande år är positiva, men på grund av svårigheter att rekrytera nya medarbetare är många företagare försiktiga i sina förväntningar.

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar. Från 2013 har lönsamheten i industriföretagen i Västerbottens län återhämtat sig tämligen kraftigt efter åren med akut finanskris. Tillväxttakten i lönsamhetsökningen har emellertid avtagit under det senaste året.

Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är oförändrat 25 i förhållande till fjolårets mätning. Tjänsteföretagens lönsamhet har ökat under motsvarande period, men sedan fallit tillbaka under det gångna året. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet har gått från 37 till 27, riksgenomsnittet ligger på 28 (se Figur 14). Totalt sett uppger 40 procent av företagen i länet en ökad lönsamhet, motsvarande siffra 2015 var 47 procent.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (nettotal) i Västerbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

Att konjunkturen nu stärkts leder till att en större andel av företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Företagen i Västerbottens län har högre förväntningar gällande prisutvecklingen än genomsnittet för riket. Av industriföretagen tror 44 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 24 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 28 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är 29 procent.

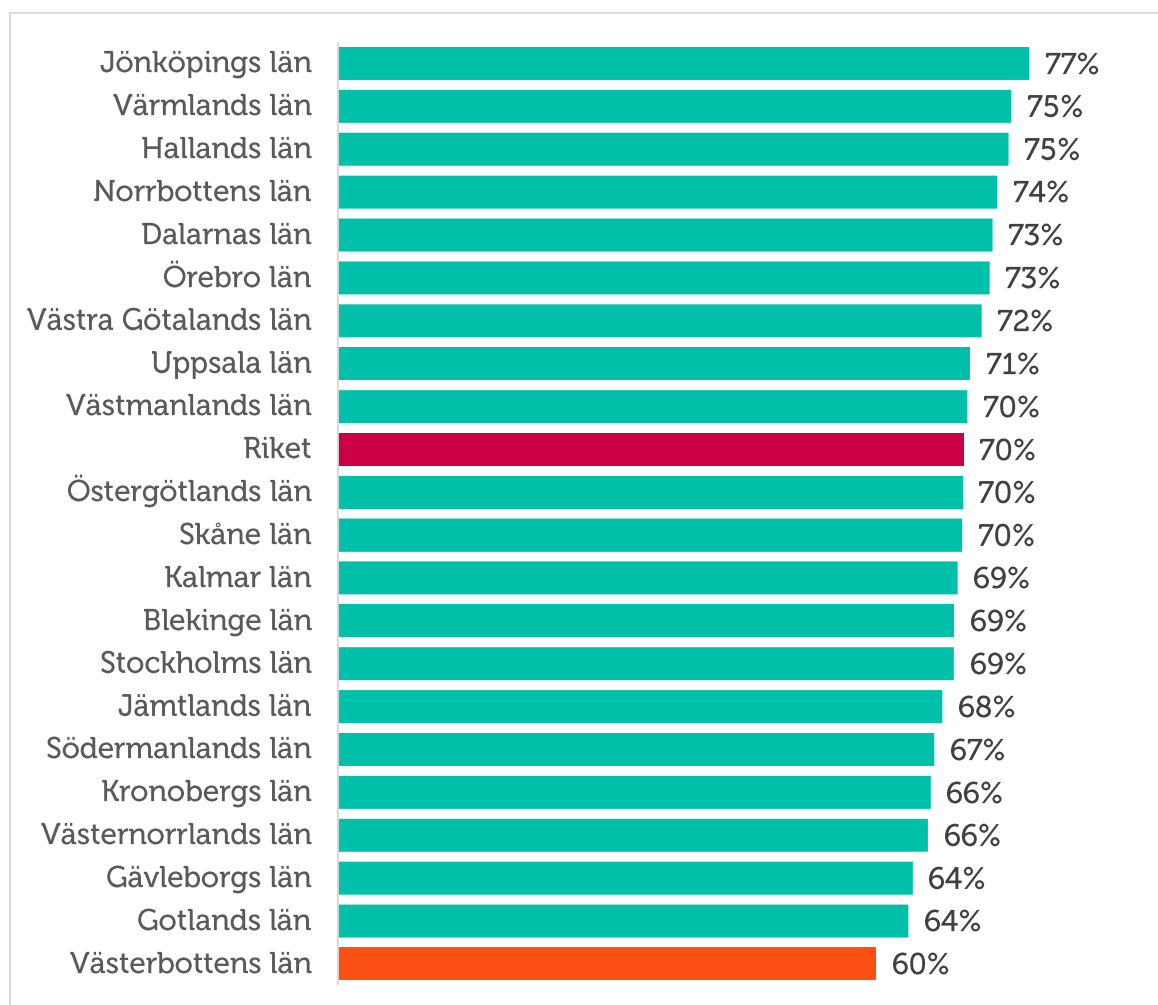
Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

Trots att utvecklingen i Västerbottens län varit mycket god under det senaste året så är länets småföretag mindre optimistiska om expansionsutsikterna framöver. Av företagen i Västerbottens län upplever 60 procent goda expansionsutsikter att växa framöver (Figur 15), vilket är betydligt under riksgenomsnittet och den lägsta andelen i hela landet. Att förväntningarna bland länets företagare fallit tillbaka under året framgår av att mostvarande siffra i fjolårets mätning var 66 procent.

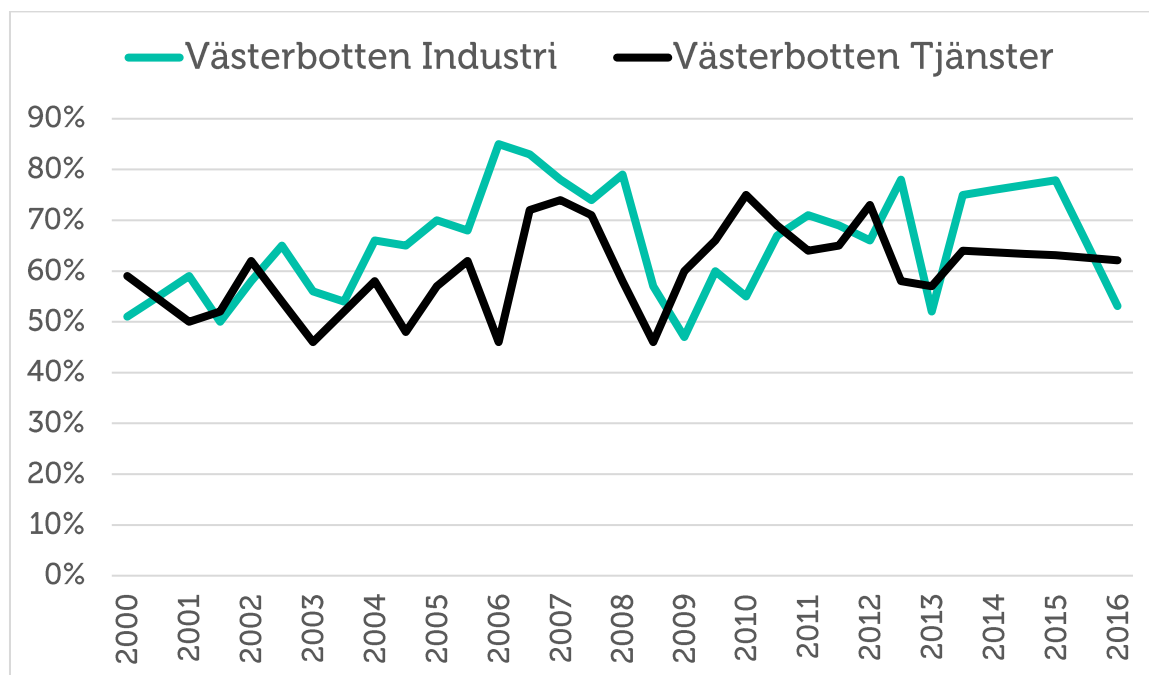
Att hela 40 procent av de företag i länet som tvingats tacka nej till order gjort det på grund av arbetskraftsbrist kan vara en förklaring till de relativt låga förväntningarna om utvecklingen framöver.

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

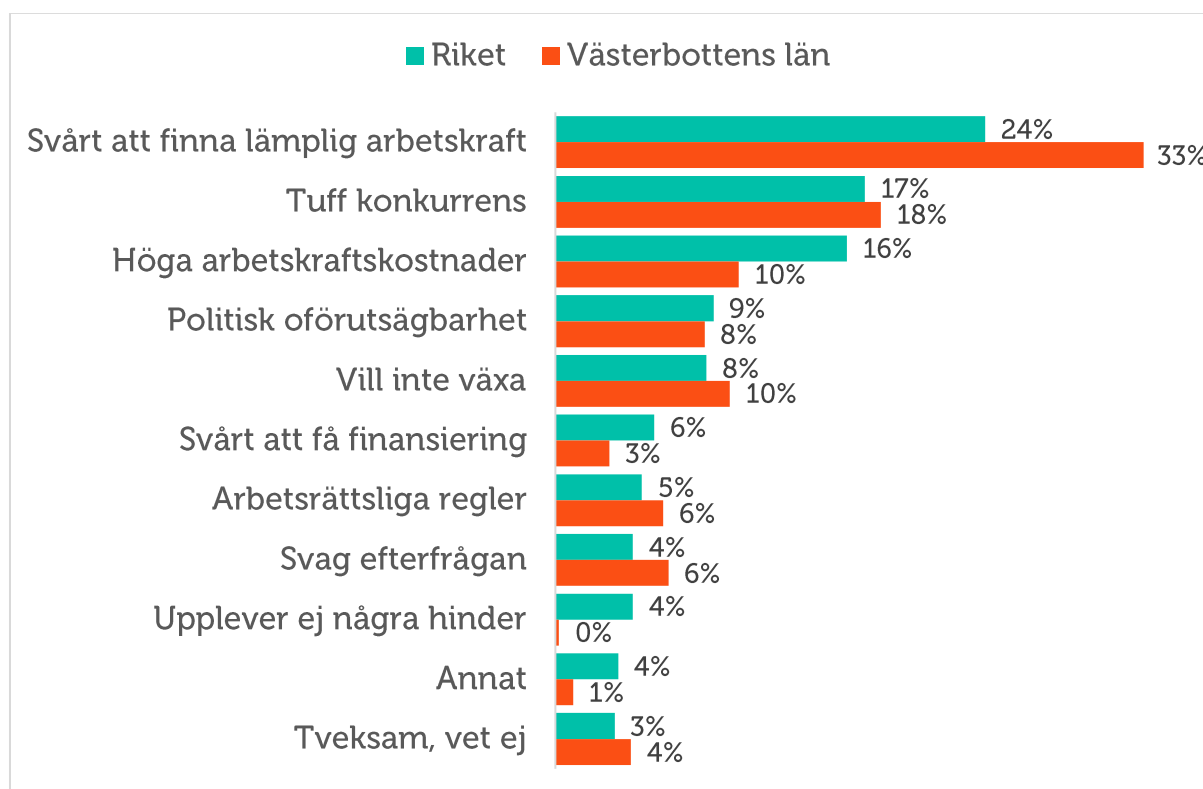
Tillverkningsindustrin har en mindre positiv syn på framtidsutsikterna än tjänsteföretagen. Bland industriföretagen ser endast drygt hälften av företagen (53 procent) goda expansionsutsikter, jämfört med runt 60 procent av tjänsteföretagen. Motsvarande andel var 78 procent i industriföretagen år 2015 (se Figur 16).

Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Västerbottens län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Den främsta förklaringen till de relativt låga förväntningarna kring expansionsutsikterna är svårigheterna förenade med att finna lämplig arbetskraft. Hela 33 procent av företagen uppger detta som det största hindret för expansion. För riket som helhet är det 24 procent av företagen som ser detta som det största hindret för expansion. Problemet tycks ha förvärrats betydligt under det gångna året då det endast var 15 procent av företagen som uppgav det som det största tillväxthindret 2015. Tuff konkurrens upplevs också som ett betydande tillväxthinder för många företag i Västerbotten. Arbetsrättsliga regler och svag efterfrågan är också ett större tillväxthinder för något fler företag i Västerbotten än i riket som helhet (se Figur 17).

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Västerbottens län och i riket 2016 (procent)

Konjunkturrisker

Den inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt 42 procent av företagen i länet. Att konjunkturåterhämtningen nu nått betydligt stabilare mark är tydligt då över hälften av företagen i länet såg detta som den största konjunkturrisken 2015. Den internationella konjunkturen liksom ökade energi- och råvarupriser upplevs som mer betydande risker i Västerbotten än i riket generellt.

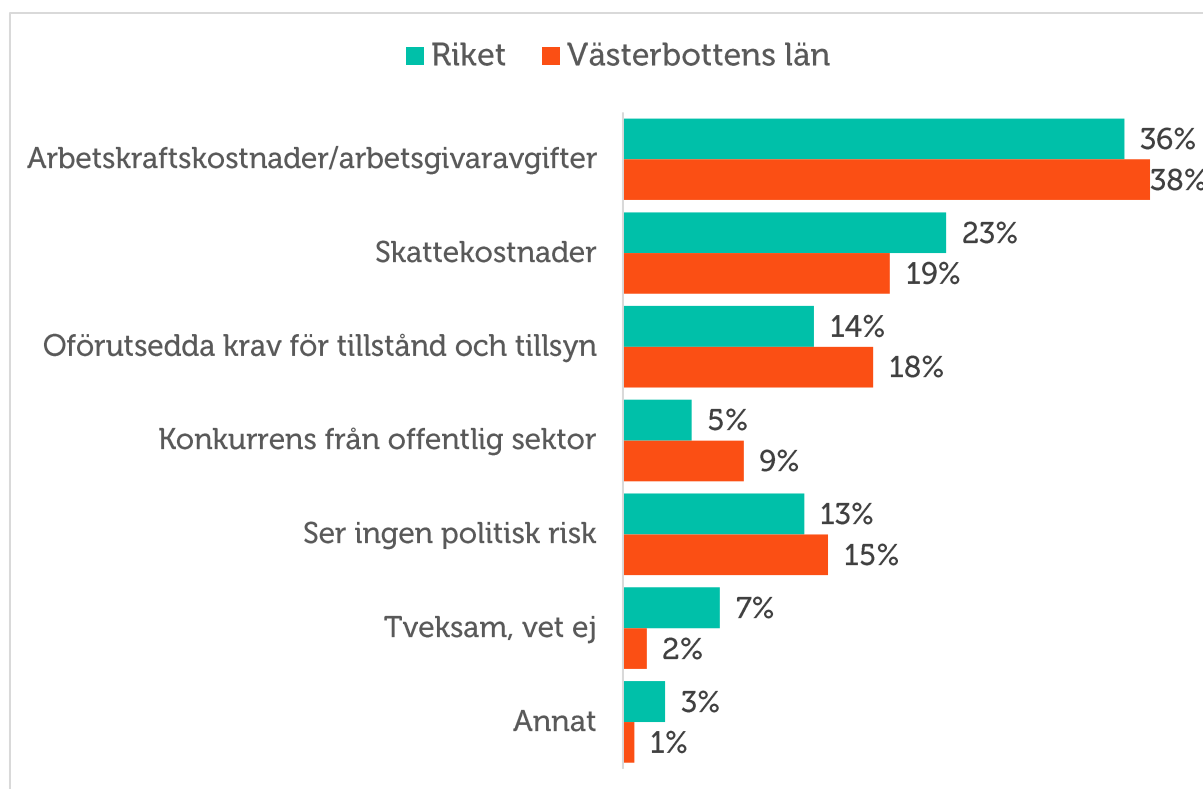
Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns det alltså en betydande osäkerhet kring utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagens syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Västerbottens län. Även oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn är en faktor som oroar företagen i länet i betydligt högre grad än för riket som helhet. Nästan vart femte företag i Västerbottens län ser detta som den största politiska risken för företaget. Ökade skattekostnader upplevs också som en betydande politisk risk av många företag (se Figur 18).

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Västerbottens län. Västerbotten placerar sig betydligt över riksgenomsnittet i den sammanvägda konjunkturindikatorn för 2016. Årets konjunkturindikator uppgår till 80 för riksgenomsnittet och 103 för Västerbottens län vilket visar på en positiv utveckling från ifjol och den näst bästa utvecklingen i landet. Förväntningarna framöver är dock något mindre optimistiska och företagen i Västerbotten tror att tillväxten kommer att mattas av under de kommande 12 månaderna.

Det är i genomsnitt sju av tio företag som uppger att de vill växa men trots att utvecklingen i Västerbottens län varit mycket god under det senaste året så är länets småföretag mindre optimistiska om expansionsutsikterna framöver. Av företagen i Västerbottens län upplever 60 procent goda expansionsutsikter att växa framöver. Företagen upplever en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.
- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationell konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.